

KOIRAN MIELI – ja sen testaus

TEKSTI: Nina Norring
KUVAT: Nina Norring ja Sanna Tahvanainen

Tutkija ja yrittäjä Katriina Tiira noutaja Naavan ja spanieli Sussun kanssa.

Tiedätkö, miten nopea koirasi on ratkaisemaan ongelmia tai millainen itsehillintä sillä on? Oppiiko koirasi nopeasti? Osaako koirasi lukea hyvin eleitäsi?

Kun koiraa koulutetaan, hyödynnetään pääasiassa koiran oppimiskykyä. Oppimiskykyä tai koiran kognitiota mittaavaa testiä ei aiemmin ollut kehitetty. Viime vuodesta alkaen näitä ominaisuuksia ovat voineet testata aivan tavalliset koiranomistajat, sillä yritys nimeltään SmartDOG on kehittänyt koiran kognitiivisia ominaisuuksia mittaavia testejä.

Mikä ihmeen kognitio?

Koira on siitä erityislaatuinen eläin, että se on jo pitkään ollut ja kehittynyt hyvin läheisessä suhteessa ihmislajin kanssa. Ehkäpä juuri tästä syystä koira on kiinnostanut tutkijoita, ja uutta tutkimustietoa syntyy koko ajan.

Ihmistieteissä kognitiotutkimuksella on pyritty hahmottamaan ihmisen ajattelutapaa ja tapaa prosessoida tietoa mm. keskittämällä tutkimukset havaitsemiseen, oppimiseen, muistiin, kieleen, käsitteisiin ja älykkyyteen sekä ajatteluun ylipäätään. Kun tarkastelun kohteena on eläin, pyritään hahmottamaan sitä, miten eläin prosessoi tietoa; miten se ajattelee, oppii ja ratkaisee ongelmia. Karkeasti voisi ajatella, että kognitio tarkoittaa sitä, mitä koira ymmärtää ja käsittää.

Aivan tyhjistä SmartDOG:n testeissä ei lähdetty liikkeelle, sillä perustaja, tutkija **Katriina Tiira** toimi Helsingin yliopiston eläinten käyttäytymisen tutkijana lähes 20 vuotta. Katriinalla on takanaan myös vuosia Hannes Lohen geenitutkimusryhmässä, ja tutkimuksen yhteydessä Tiira oli usein käytännössä yhteydessä koirien omistajiin. Ääriyksilöiden omistajat pohtivat usein pitkään käytösongelmien syitä ja mieltivät, olisivatko he voineet vaikuttaa enemmän ja tehdä jotain toisin. Kokemus oli opettavainen ja valaiseva monessa suhteessa.

– Tutkimuksen kuluessa tuli aika selväksi, että on todellakin olemassa koiria, joilla on ääriominaisuuksia, ja nämä ominaisuudet ovat hyvin pitkälle geneeistä johtuvia. Niillä on niin voimakas geneettinen altistus, ettei omistajan toiminnalla olisi ollut juurikaan vaikutusta kehitykseen, Katriina Tiira kertoo.

Eivätkö olemassa olevat mittarit, luonnetestit ja MH-kuvaukset jo kerro kasvattajille ja koiran omistajille riittävästi? Tarvitaanko testejä lisää? Tiiran mukaan tarvitaan, sillä luonnetestit ja MH-kuvaukset mittaavat kuitenkin vain osaa koiran ominaisuuksista. Muitakin ominaisuuksia on olemassa, jotka vaikuttavat paljon mm. harrastamiseen sekä arkielämään.

” Tutkimuksen kuluessa tuli aika selväksi, että on todellakin olemassa koiria, joilla on ääriominaisuuksia, ja nämä ominaisuudet ovat hyvin pitkälle geneeistä johtuvia.

Tiira on kehittänyt kognitiotutkimuksesta yrityksensä koiraosaamisensa ylläpitämiseksi ja laajentaakseen mittareita, joilla koiria voidaan mitata. Taustalla on myös halu tuoda tiede hyötykäyttöön tavalliselle koiranomistajalle.

Mitä SmartDOG mittaa?

Keväällä 2016 tehdyn pilotoinnin jäljiltä SmartDOG-testipaketteihin jäivät selkeisiin osakokonaisuuksiin jaotellut testit. Kaikki pohjaavat koirien kognitiotutkimuksessa käytettyihin menetelmiin, ja käyttöön päätyneet testit ovat tieteellisiä testejä joko suoraan tai muunneltuina. SmartDOG-testitkin toki kehittyvät koko ajan, Tiira toivookin saavansa vielä enemmän irti tulevilla testeillä.

Koiralle voi valita eleisiin, muistiin ja loogiseen päättelyyn tai ongelmanratkaisuun ja itsehillintään keskittyviä testikonaisuuksia. Näiden lisäksi on vaihtoehtona on laajempi kokonaisuus, joka käsittää kaikki edellä mainitut osa-alueet. Lisäksi on valittavana arvio pennun ja nuoren koiran persoonallisuudesta ja ominaisuuksista sekä vielä erikseen sekarotuisille kehitetty luonnearvio.

Ihmiset käyttävät paljon eleitä arjessa koiraa ohjattaessa, ja toki myös monissa harrastuksissa, esimerkiksi metsästyskokeissa. Tutkimuksissa on todettu, että koirayksilöiden välillä on paljon vaihtelua kyvyssä lukea eleitä, vaikka ylipäätään koiranpennutkin osaavat lukea ihmisen eleitä melko hyvin jo kuusiviikkoina. Näitä ominaisuuksia on aiemmin ollut vaikea mitata. Testeissä tätä kykyä mitataan kognitiotutkimuksen keinoin mm. tehtävillä, joissa koira valitsee ruoan sijainnin ihmisen vihjeiden perusteella.

Entä jos koira onkin erityisen taitava ongelmanratkaisija? Tähän saa vastauksia muistia ja loogista päättelyä testaavassa osiossa. Testissä mitataan koiran muistin kestoa, loogista päättelykykyä, sekä sitä, luottaako koira omaan päättelykykyynsä vai jopa sokeasti ohjaajaansa.

Ratkaiseeko koira ongelmia itsenäisesti vai ohjaajan avulla, ja kuinka sinnikkäästi? Myös toisessa testipaketissa, ongelmanratkaisua ja itsehillintää mittaavassa testikonaisuudessa, päästään seuraamaan, miten koiran ratkaisee ongelmia. Rotujen välillä on jonkin verran havaittu eroja ongelmanratkaisutavassa, vaikkakin koiran yleinen persoonallisuus sekä koulutus toki vaikuttavat tähän. Uusimpien tutkimusten mukaan tämä ongelmanratkaisustrategia näyttää olevan myös voimakkaasti periytyvä ominaisuus, ja onpa siihen vaikuttavia geneejäkin löydetty muutama kuukausi sitten.

Entä sitten itsehillintä? Ominaisuus, jolla on paljon vaikutusta koiran kanssa elämiseen arjessa; hyvin impulsiivinen koira on usein haastavampi kuin hyvän impulssikontrollin omaava koira. Kyky itsehillintään on osittain periytyvä ominai-